

วัคซีน BCG เป็นวัคซีนสำหรับป้องกันวัณโรค

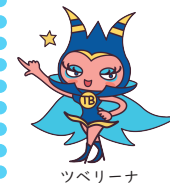
กำกับดูแลโดยนพ. โทรุ โมริ ผู้อำนวยการกิตติมศักดิ์ สถาบันวิจัยวัณโรค สมาคมป้องกันวัณโรคแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น

คุณคิดว่าวัณโรคเป็นโรคในอดีตไปแล้วหรือไม่?

วัณโรคเป็นโรคติดเชื้อที่ยังคงมีผู้ป่วยประมาณ 10,000 รายต่อปีในประเทศไทย
ผู้ป่วยส่วนใหญ่มักเป็นผู้สูงอายุ แต่บางครั้งโรคอาจติดต่อจากผู้ใหญ่สู่เด็กได้
นอกจากนี้ ภูมิคุ้มกันต่อวัณโรคไม่สามารถถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกได้
ทารกมีความต้านทานต่อวัณโรคต่ำ และอาจป่วยเป็นวัณโรคแพร่กระจายทั่วร่างกายหรือวัณโรค
เยื่อหุ้มสมอง ซึ่งอาจหลงเหลือผลสืบเนื่องทางร่างกายที่รุนแรงได้

วัคซีน BCG คืออะไร?

วัคซีน BCG คือวัคซีนเชื้อเป็น ที่ผลิตจากเชื้อ *Mycobacterium bovis* ซึ่งถูกทำให้อ่อนฤทธิ์
การฉีดวัคซีนจะทำให้เกิดการกระตุ้นภูมิคุ้มกันที่มีผลหลายจุดลงบนผิวหนังบริเวณด้านนอกของต้น
แขน จำนวน 2 ตำแหน่ง

ツベリーナ

กำหนดการให้วัคซีน BCG ตามปกติ

วัคซีน BCG จะให้ภายในอายุไม่เกิน 1 ปี ช่วงอายุการฉีดวัคซีนตามมาตรฐานคือระหว่าง 5-7 เดือน อย่างไรก็ตาม
ในบางพื้นที่อาจให้ได้เร็วกว่านั้น (หลังอายุ 3 เดือน)
ในกรณีที่เด็กไม่สามารถรับวัคซีนได้ในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากเหตุผล เช่น ป่วยด้วยโรคที่ต้องได้รับการรักษา
ระยะยาว เด็กสามารถรับวัคซีนได้ภายในระยะเวลา 2 ปีนับจากวันที่มีสิทธิรับวัคซีน (แต่ต้องไม่เกินอายุ 4 ปี)

シールハイハイ

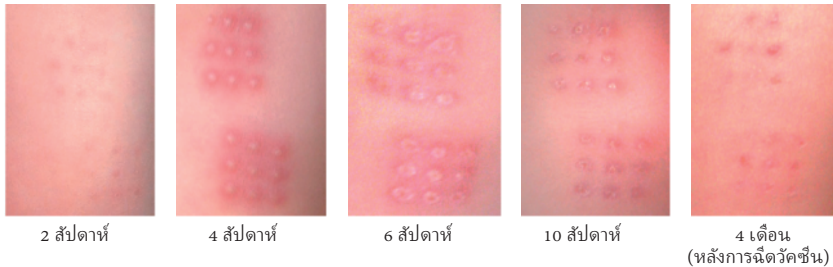
ข้อควรระวังหลังการฉีดวัคซีน

บริเวณที่ฉีดวัคซีนควรปล่อยให้แห้ง และหลีกเลี่ยงการโดนแสงแดดโดยตรง
เด็กสามารถอาบน้ำได้ในวันที่รับวัคซีน แต่ควรหลีกเลี่ยงการถูหรือเกาบริเวณที่ฉีดวัคซีน

อาการที่เกิดขึ้นหลังการฉีดวัคซีน

ประมาณ 10 วันหลังการฉีดวัคซีน อาจมีตุ่มแดงนูนปรากฏที่บริเวณที่ฉีด และต่อมาอาจมีหนองเล็กน้อยเกิดขึ้นเป็นบางส่วน ปฏิกริยานี้จะชัดเจนที่สุดในช่วงประมาณ 4–6 สัปดาห์หลังการฉีดวัคซีน จากนั้นจะเกิดสะเก็ดและค่อย ๆ หาย โดยใช้เวลาประมาณ 3–4 เดือนหลังการฉีดวัคซีน และจะเหลือเพียงแผลเป็นเล็กน้อย อาการดังกล่าวเป็นปฏิกริยาปกติ และเป็นหลักฐานว่าร่างกายได้สร้างภูมิคุ้มกันจากการฉีดวัคซีน BCG แล้ว
ไม่ควรปิดแผลด้วยผ้าพันแผลหรือพลาสติก เพียงดูแลให้บริเวณดังกล่าวสะอาดก็เพียงพอ

อาการโดยทั่วไปที่เกิดขึ้นหลังการฉีดวัคซีน

อาการไม่พึงประสงค์

บริเวณที่ฉีดวัคซีนอาจยังมีของเหลวซึมออกมาแม้จะผ่านไปแล้ว 3 เดือนหรือมากกว่านั้น หรืออาจกลับมามีของเหลวซึมอีกครั้งหลังจากที่แผลเคยแห้งแล้ว
นอกจากนี้ในบางกรณีก็พบได้น้อย อาจมีต่อมน้ำเหลืองบริเวณรักแร้ด้านเดียวกับที่ฉีดวัคซีน BCG บวมขึ้น โดยทั่วไปเพียงเฝ้าสังเกตอาการก็เพียงพอ แต่ในบางราย ต่อมน้ำเหลืองที่บวมอาจมีขนาดใหญ่ขึ้น เกิดการเป็นหนอง แดงออกเอง และมีหนองไหลออกมา
หากเด็กมีอาการดังกล่าว หรือผู้ปกครองสังเกตเห็นความผิดปกติใดๆ โปรดปรึกษาแพทย์

ปรากฏการณ์เคื้อด

กรณีที่เกิดปฏิกริยาหลังการฉีดวัคซีนเร็วกว่าปกติ

หากให้วัคซีน BCG กับทารกที่มีการติดเชื้อวัณโรคอยู่แล้ว บริเวณที่ฉีดวัคซีนอาจเกิดปฏิกริยาที่รุนแรงและเกิดขึ้นเร็วกว่าปกติ (1–5 วันหลังการฉีดวัคซีน) ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า “ปรากฏการณ์เคื้อด (Koch's phenomenon)”

หากสงสัยว่าเกิดปรากฏการณ์เคื้อด

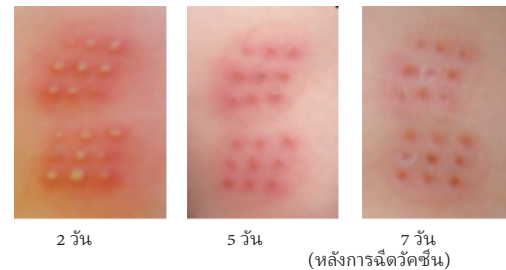
1 หากสังเกตพบการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กรุณาไปพบแพทย์ผู้ให้การฉีดวัคซีนภายใน 2–3 วัน

การเกิดปรากฏการณ์เคื้อดอาจหมายความว่าเด็กอาจเคยติดเชื้อวัณโรคโดยไม่ทราบมาก่อน จึงควรได้รับการตรวจเพื่อยืนยันว่าเด็กมีการติดเชื้อวัณโรคจริงหรือไม่
หากเด็กได้รับวัคซีนเป็นแบบกลุ่มหรือไม่สามารถติดต่อแพทย์ประจำตัว กรุณาติดต่อหน่วยงานรับผิดชอบด้านการฉีดวัคซีนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ กรณีดังกล่าวไม่ถือเป็นภาวะฉุกเฉินที่จำเป็นต้องไปห้องฉุกเฉินแบบผู้ป่วยนอก
โปรดอย่าตื่นตระหนก เนื่องจากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อัตราการติดเชื้อวัณโรคในเด็กในประเทศไทยมีน้อยในระดับต่ำมาก และในหลายกรณี เมื่อตรวจเพิ่มเติมแล้วพบว่าเด็กไม่ได้ติดเชื้อวัณโรค

2 อาการบวมจะค่อย ๆ ลดลงภายใน 2–4 สัปดาห์หลังการฉีดวัคซีน

แม้ว่าผิวหนังบริเวณที่ฉีดวัคซีนจะมีอาการแดง บวม หรือมีหนอง ก็เพียงปิดด้วยผ้าก๊อชเท่านั้น ภายในระยะเวลา 2–4 เดือนหลังการฉีดวัคซีน ผิวหนังจะหายดีจนเหลือเพียงรอยแผลเป็น

ตัวอย่างของปรากฏการณ์เคื้อด

โดยทั่วไปจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (การอักเสบ การเกิดหนอง เป็นต้น) ภายใน 3 วันหลังการฉีดวัคซีน และอาการดังกล่าวมักหายได้เร็วกว่าปกติ